

PERSPECTIVES DEL CRISTIANISME AL MÓN ACTUAL

(Conferència a la Jornada de Fi de Curs del Moviment Ecumènic de Sabadell, 28 de juny de 2024)

i) Unes preguntes per començar

Els que ens trobem aquí reunits no som els únics que ens demanem: Què passa amb les nostres esglésies? Com és que cada vegada en som menys i més grans? Es transformarà l'edifici de la meva església en una botiga, com ja veig a d'altres llocs? Tindrà futur el cristianisme, la fe cristiana, al segle XXI i els que vindran? Per què costa tant de retenir els joves en la fe?... Com ens imaginem el cristianisme d'aquí a 25 anys? Els meus fills fa anys que no freqüenten la nostra església com quan eren petits i anàvem tota la família cada diumenge. Ara que estic a punt de ser avi, em pregunto: veuré a la meva neta (que està a punt de néixer) com a cristiana convençuda, com ho sóc jo? Fa 50 anys no ens fèiem aquesta pregunta. Fa 25 anys vàrem començar a fer-nos-la. Ara no la podem evitar: Qui ens prendrà el relleu a la cursa de la fe cristiana en el món actual? A qui passarem la torxa de la llum del Crist?

La veritat és que quan es tracta d'imaginar el futur del cristianisme en el món actual, hi ha més preguntes que respostes. I per esbrinar com seria el futur ens cal analitzar el passat recent i el present pel que fa al fenomen religiós cristià: quins símptomes presenta el cristianisme contemporani. A més, hi ha diverses perspectives de futur que, pel que fa a les religions i la vida dels creients, son prou diverses: la global (què està passant al món), la regional (què passa al nord global: Europa, Amèrica del Nord i Austràlia, o al sud global: Àfrica, Àsia i Amèrica Llatina) i la local (que passa al nostre país).

ii) El seguiment estadístic del cristianisme al món

Hi ha entitats que es dediquen a analitzar els comportaments de les poblacions en relació al fet religiós, a la vivència pràctica de la fe. Els més coneguts a nivell global son: el "Center for the study of Global Christianity" (www.globalchristianity.org) al seminari teològic Gordon-Conwell, a Massachusetts (EUA), que segueix l'evolució del cristianisme en el període

1900-2050, i que el darrer estudi és molt recent, del 2024, i el “Pew Research Center” (www.pewresearch.org) a Maryland (EUA) que en l'àmbit de l'estudi sobre religions fa el projecte “Pew-Templeton Global Religious Futures” publicat a finals de 2022.

D'aquests estudis es desprèn que els cristians som el 31-32% de la població mundial (2.500 milions per un total de 8.100 milions), estabilitzat en percentatge des de l'any 2000, i així seguirà fins el 2050. Però a Europa serem un 14% menys dels que som ara d'aquí a 25 anys. Al tot el nord global el nombre de cristians disminuirà un 11% pel 2050, però al sud global el nombre de cristians augmentarà en un 44%. Els cristians del sud global son ara mateix el doble que els del nord global, però en 25 anys seran quatre vegades més al sud que al nord. En particular Àfrica, que ja es la zona amb més cristians de tot el món, amb 734 milions, serà la regió amb més creixement en nombre de cristians durant els propers 25 anys, representant, aleshores, el 40% de tots els cristians del món pel 2050.

iii) El seguiment estadístic del cristianisme a Europa

Europa, el nostre espai de convivència, fa temps que es va desfent de les creences i pràctiques religioses cristianes, tradicionalment europees. Hi ha una fundació a Anglaterra que fa un seguiment a 36 països del continent europeu amb el que s'anomena “l'enquesta de valors europeus” (European Values Study, www.europeanvaluesstudy.eu) que es repeteix cada 9 anys des del 1981, i interroga sobre hàbits en relació amb les pràctiques religioses. La pregunta clau és: per què les persones deixen la religió en la que van créixer i van ser educats?

Las 7 raons principals donades pels enquestats al EVS son les següents:

1. Han anat separant-se gradualment de la religió o de l'església (68%)
2. Han estat discrepant sobre les posicions en temes socials (sexualitat, matrimoni, gènere) (58%)
3. Han deixat de creure en el que la religió o l'església ensenya (54%)
4. Descontents amb els escàndols que impliquen a institucions i líders religiosos (53%)
5. No han trobat resposta a les seves necessitats espirituals (26%)
6. La religió o l'església els ha fallat en temps de necessitat (21%)

7. El haver-se casat amb algú fora de la seva religió o església (8%)

Es cert que la sociologia de la religió o de les creences és complexa, amb molts factors que actuen al mateix temps sobre grans parts de la població, però hem de tractar de comprendre la complexitat de la vida de les persones per a poder establir plans d'acció a les nostres esglésies o confessions cristianes.

iv) El seguiment estadístic del cristianisme a Catalunya

Hem parlat del món, d'Europa, però també hem de parlar de Catalunya, on la Generalitat, a través del Centre d'Estudis d'Opinió, ha estat elaborant des del 2014 un baròmetre sobre la religiositat a Catalunya. A les edicions del 2014, 2016, 2020 i 2023, els quatre baròmetres successius confirmen la tendència de la secularització a Catalunya: Les xifres de pertinença a una religió, i la pràctica religiosa van descendent gradualment.

El 2014 un 55% dels enquestats a Catalunya es considerava una persona amb creences religioses, i el 2023, a la mateixa pregunta només contestava "SI" un 48%. Però si analitzem el lloc de naixement dels enquestats, descobrim que el 48% és la mitjana que prové d'un 35% dels nascuts a Catalunya, del 59% nascuts a d'altres CCAA i del 71% dels nascuts fora d'Espanya. Dit d'una altra manera: la increença és autòctona, mitigada per l'efecte de la immigració.

Un altre tema que trobem a Catalunya, igual que a la resta del Nord Global, és l'actitud que s'anomena "believing without belonging" (creure sense pertànyer o sense implicar-se). Això es veu clarament al baròmetre: Pel que fa a la filiació religiosa, el 57% dels catalans enquestats es declara catòlic, el 4% protestant i l'1% ortodox, tot i que només va a l'església cada setmana el 7% dels catòlics i el 37% dels protestants, però el 64% dels que es declaren catòlics i el 30% dels que es declaren protestants no hi va mai. Ser creient no és ara sinònim de congregar-se. Creences i pràctiques religioses: dos eixos que defineixen la nostra societat des del punt de vista de la seva fe i la seva vida. Congregar-se, de petit, amb els pares, si que ho feien, però ara no. Hem perdut 30 punts percentuals pel camí: De mitjana, els que anaven a un acte de culte per setmana amb els seus pares, eren un 42%, mentre que ara només ho fan un 13% de la població catalana que es manifesta "creient". El factor crític és considerar fins a quin punt som capaços de transmetre el compromís religiós a les generacions més joves. Hi ha ara un procés de reemplaçament generacional

en què els segments de la població cristiana més practicants van morint, i son reemplaçats per persones menys religioses.

Per altra banda, a la vida de les persones es poden donar circumstàncies que ens apropen o allunyen de la fe. El baròmetre de 2024 ens diu que un 44% dels catalans sempre han sigut creients, un 32% mai han sigut creients, i la resta han estat fluctuant al voltant de la barrera de la fe. Si analitzem els fluxos dels que se'n van de la fe i dels que tornen a la fe, a Catalunya veiem que els que han abandonat la creença son de l'ordre del 20% dels que abans eren creients, però només un 3% passa a ser creient des de la increença. També, les enquestes diuen que quan més alt és el nivell d'estudis, més alt és el nivell d'increença de sempre, i de la sortida de la fe anterior. Es evident que l'església d'avui ha de fer front a la indiferència i la increença pràctica, més que a l'ateisme militant que va caracteritzar el segle XX.

La importància que donem a Déu a la nostra vida, segons el baròmetre a Catalunya, és prou polaritzada: puntuant de l'1 al 10 (gens important – molt important), espontàniament un 33% diu que “gens important” i un 23% diu que “molt important”. La mitjana de les respostes és de 5: “ni si ni no, sinó tot el contrari”. També es cert aquí que els qui venen de fora donen més importància a Déu que els autòctons.

El que sembla clar és que avui no es pot ser cristià a Europa només per tradició o per cultura, sinó per una convicció personal i lliure. El repte més gran que se'ns presenta és arribar amb l'evangeli a l'enorme quantitat de no creients que son indiferents al cristianisme, i que consideren que la religió no és rellevant a la vida moderna.

v) La crisi generadora de noves opcions pel cristianisme

Si som honestos amb nosaltres mateixos hem d'acceptar que el cristianisme ha travessat una sèrie de crisis en els darrers temps que han posat en entredit la seva rellevància i impacte a la societat actual. La crisi no és patològica: ens adreça a fer reajustaments fins a trobar nous camins de creixement. Son moments d'incertesa transitòria i de sortir de la nostra zona de confort perquè volem canviar tendències. L'atractiu de Jesús era que havia vingut a fer les coses d'una forma radicalment diferent, i aquest hauria de ser l'atractiu dels cristians (seguidors del Crist). Algú ha cregut mai que continuant fent el mateix

que fem obtindrem resultats diferents? Ja ho va dir Albert Einstein: “Si vols resultats diferents, no facis sempre el mateix”.

Hi ha tres desafiaments que m’agradaria abordar per donar-li un tomb a la tendència negativa que hem estat comentant:

1. El desafiament de la unitat entre els cristians. La unitat per la que pregava Jesús poc abans de la seva passió. La pregària recollida a l’evangeli de S. Joan 17,21-23 “que tots siguin u... perquè el món cregui”. Donar un testimoni creïble de la nostra fe, de l’efecte de l’Esperit a les nostres vides, testimonis de la pròpia persona de Jesús. Ser u, com Jesús i el Pare. Una unitat local i íntima, no simplement uniformada, visible localment, admirada localment, desitjada localment: provocant el “vull ser com tu”. Mostrant unitat i harmonia allà on ens ha tocat viure, amb la cultura i preocupacions pròpies del lloc on vivim. Units pel Crist i amb el Crist, per què el món cregui.
2. El desafiament del compromís amb l’ésser humà. El tracte als “petits” als que feia referència Jesús. La cura, l’acompanyament, l’entrega a l’altre és l’entrega a Jesús. I és que l’entrega és evangeli. Accions autèntiques en pro de la dignitat de les persones, donant més que rebent. Allà on la humanitat experimenta dolor, patiment o injustícia, ha de ser l’església implicada en la restauració de la persona. Em va commoure un testimoni d’uns pares d’una nena amb un greu problema mèdic, per què la nostra església va fer un concert solidari per recaptar diners i ajudar-los en els costos del tractament de la seva filla. Ell van valorar no només els diners, sinó el haver estat sensibles als comentaris d’un company de classe, el considerar la necessitat d’aquestes persones, el voler fer un gest d’acompanyament. Van dir: “Tornarem. Mai havíem estat en una església tan humana com aquesta”. Estimar l’altre com Jesús l’estima.
3. El desafiament d’educar els nostres fills, els nostres nets: Tot el temps dedicat a educar els infants és una inversió de futur. I això és veritat també amb la fe. La transmissió de la creença, els hàbits de relació amb els altres creients. No deixar de congregar-nos a les nostres esglésies, estimulants-nos a l’amor i les bones obres, com diu l’autor de la carta als Hebreus, estimulants els més petits, des de ben petits, al seguiment de Jesús.

vi) L'Esperit de Déu i Jesucrist sempre tindrà l'última paraula

Vull anar acabant dient que, quan aquell dia de Pentecosta de fa dos mil anys l'Esperit del Senyor va fer miracles que van començar a transformar el món, a capgirar-lo amb el missatge de Jesús, em queda clar que no va ser només el resultat de la proclamació evangèlica d'aquells homes i dones, sinó de l'Esperit. Per això, com a cristià, jo sempre dic que passi el que ens passi, el millor sempre està per arribar. Així va ser amb la vida de la primera església, al mig de crisis que li anaven arribant, i estic convençut de que també ho serà amb l'església d'avui.

Venim de passar la meua dona i jo una estada de sis anys a Mèxic, per qüestions professionals, gaudint d'un poble amb un gran sentiment d'espiritualitat, el que ens eixamplava els pulmons de l'ànima, estant envoltats de gent que creu el mateix que tu, i de gent receptiva a la pregària d'intercessió. Congregant-nos amb una gran església baptista a la Ciutat de Mèxic, referent per a la societat, vivint l'evangeli, compartint la bona notícia de que en Jesús tenim vida abundant, creixent. I com llegim als fets dels apòstols: "I cada dia el Senyor afegia a la comunitat els qui acollien la salvació" (Fets 2,47). A Catalunya és diferent que a Mèxic, fins i tot diferent que a d'altres zones d'Espanya. És ben cert que és diferent, però el Senyor és el mateix, i les seves promeses no canvien d'un lloc a un altre, d'un temps a un altre.

He vingut a fer una xerrada sobre perspectives del cristianisme al món actual: hem vist dades estadístiques i pronòstics. Us asseguro que no haurem de tancar com a poble de Déu, però hem de ser lúcids per a trobar els camins de creixement, afrontar els reptes que se'ns presenten com a cristians, com a esglésies, amb l'ajuda de Déu. No podem lligar ni engabiar l'Esperit pel nostre profit, doncs és lliure. L'Esperit de Déu tanca i obre portes. Tanca portes al passat i les obre al futur. L'Esperit sempre és desconcertant i sorprenent. Com desitjo que em sorprengui en aquests propers anys!